

Kan kapital fra byttedating konverteres? Dilemmaer i arbejdet med unge byttedatere i Danmark

Jeanett Bjonness

Unge salg og bytte af sex er et tema, som kan være svært at håndtere for professionelle i det sociale system (Bjonness 2008, 2012, 2015, 2019). Den fremtrædende position blandt organisationer, der arbejder med personer, der udveksler sex for penge har tidligere været at se dem som ofre for maskulin vold, men efter at sugardating som begreb indtog den danske offentlighed, har diskursen ændret sig, og begreber som ofre og vold er blevet erstattet med et fokus på agens, frihed, lyst og seksuelle grænser. Denne artikel baserer sig på kvalitative interviews med 60 unge sugardatere/byttedatere (18-30 år), samt med 15 ansatte i unge-tilbud, og diskuterer, hvad opkomsten af nye, mere liberale, diskursive og identitetspolitiske strømninger betyder for de mest sårbare unge. Bidrager byttedating, der opleves som fravær af stigma og frihed af nogle unge, og som tiltagende legitimeres af de sociale tilbud, til at forstærke eksisterende mønstre af social ulighed?

Sugardating, byttedating, unge, diskurs, magt, kapital

I Danmark er mediernes interesse for fænomenet sugardating nærmest eksploderet, siden denne specifikke form for dating i 2013 trådte ind i det danske samfund med lanceringen af hjemmesiden sugardaters.dk. Efterfølgende er antallet af profiler på datingsider som denne øget voldsomt, og sociale tilbud som RedenUng melder om, at flere unge end tidligere søger hjælp til at løse problemer, de oplever i forbindelse med deres engagement i sugardating.

Selv om den offentlige diskurs om unge, der sælger eller bytter sex og intimitet i nogle perioder, har været ophedet, er der en generel mangel på forskningsbaseret, kvalitativ viden på dette felt (Christensen 2003; Johnson & Murakami 2017). Nordiske surveys viser dog, at tallene har været ret stabile over de sidste to årtier, hvor mellem 1 % og 2 % af de unge oplyser at have modtaget betaling eller anden kompensation for sex (Helweg-Larsen & Larsen 2002; Pedersen & Hegna 2004; Svedin & Priebe 2004; Pedersen & Grünwald 2005). En nyere rapport (Dahl & Østergaard 2021) tyder på, at der er en tendens til at tallene stiger, og at 5% af de danske 18-30-årige har erfaring med mindst én gang i deres liv at kysse, udveksle billeder af seksuel karakter eller dyrke sex til gengæld for materielle goder.¹

1 Det er vigtigt at bemærke, at tallene ikke er direkte sammenlignelige, da spørgsmålene er bredere i den nye undersøgelse, og da aldersgrupper også varierer.

Forskningen karakteriserer typisk sugardating som et forhold, hvor: ”En yngre person, ofte en kvinde, bytter sex eller intimitet for penge eller andre former for kompensation med en ældre person, ofte en mand” (Bjønness & Jensen 2019:29). Det understreges ofte, at i sugardating forventes kompensation at omfatte andre ting end penge (som ellers typisk fremhæves i forbindelse med prostitution), for eksempel gaver, middage, tøj eller andre materielle goder, samt ikke-materielle goder som opmærksomhed og omsorg (Nayar 2017; Stoebenau et al 2016). Udvekslinger kan både finde sted ved enkeltstående ’datingepisoder’ såvel som over længere perioder. Den person, der modtager kompensationen, kaldes en ’sugar baby’ (eller et toyboy), mens deres datepartner kaldes en ’sugar daddy’ eller ’sugar mommy’. Sugardating-forhold indledes typisk, men ikke altid, på websteder, der er specialiseret i sådanne arrangementer (såsom www.sugardaters.com, seekingarrangement.com og todayters.dk), men dates og møder kan også arrangeres gennem almindelige dating-apps som Tinder eller mere eller mindre spontant, for eksempel i nattelivet (Bjønness et al 2022; Dahl & Østergaard 2021).

Brugen af begrebet ’sugardating’ er ret nyt i Danmark, og der er forskellige definitioner af, hvad sugardating er. For ca. 20 år siden begyndte man at tale om ’sex for mobiltelefoner’ (Christensen 2003), ’gråzoneprostitution’ og ’prostitutionslignede relationer’, og efter at siden, sugardating.dk, blev introduceret i Danmark i 2013, er begrebet ’sugardating’ blevet almindeligt. Ligesom i tidligere debatter om sex mod kompensation, prostitution og sexarbejde i Danmark, er kernen i diskursen dog ofte spørgsmålet: Repræsenterer det nye begreb ’sugardating’ et kvalitativt nyt fænomen, hvor der er et frigørelsespotentiale og mulighed for at udleve egen lyst og seksualitet, eller er begrebet en ny måde at indramme den velkendte praksis med at sælge sex (eller intimitet) for penge? For at nuancere denne diskussion er begrebet ’byttedating’ blevet introduceret, med argumentet om at der er behov for et begreb, som er så neutralt og lidt værdiladet som muligt, og som kan rumme den kompleksitet, feltet indeholder (Bjønness et al 2022:6-7). Således bruges begrebet byttedating fremadrettet i denne artikel.

Den danske diskurs om prostitution er ofte blevet beskrevet som meget polariseret (Skillbrei & Holmstrøm 2016; Spanger 2008). Sex-arbejdernes interesseorganisation (SIO) og Seksualpolitisk Forum har på den ene side beskrevet sex-salg som et arbejde, mens hjælpeorganisationer, der arbejder med sex-sælgere, herunder Reden, på den anden side har beskrevet ’prostitution’ som mænds vold mod kvinder, og som et udtryk for manglende ligestilling og sociale problemer. De to positioner er bl.a. beskrevet således (Bjønness 2012: 196):

The significant institutional actors are divided between two conflicting positions. The first position (liberal/feminist) opposes the criminalization of the purchase of sexual services,

regards prostitution as a choice, and perceives sex workers as rational actors. The second (prohibitionist/radical feminist) favors the criminalization of sex purchasers, sees prostitution as violence against women, and characterizes women in prostitution as victims.

Forskere har været kritiske over for at særligt de sociale institutioner stillede sig på den sidste position, og de har hævdet, at både den tilgang, der blev praktiseret, og de begreber, der blev brugt, var moraliserende, og både kunne ses som eksempler på og medvirkede til offergørelse og stigmatisering af kvindelige sexsælgere. Flere forskere, mig selv inkluderet, har hævdet, at de sociale tilbud på denne måde bidrog til at fratage sex-sælgere agens og til at dehumanisere dem (Bjønness 2012; Spanger 2008).

På denne baggrund er det interessant at observere at, det i den nyere mediediskurs omkring fænomenet sugardating/byttedating er som om begreber om valg og tvang bliver brugt anderledes end i tidligere debatter om prostitution og gråzoneprostitution (Dyrvig 2017). Det er nyt, at kærlighed introduceres i ligningen, og at der introduceres begreber som "kærlighedens deleøkonomi" (Gabrielsen: 2017, citeret i Kristiansen 2019). Modsat 'den prostituerede', der i den nordiske diskurs oftest er blevet portrætteret som et offer med ringe handlefrihed (Skilbrei & Holmström 2016), fremstår 'sugarbaben' i 'deleøkonomien', i lighed med i sexarbejdernes egen retorik i øvrigt (SIO 2022), som en, der er i stand til at foretage frie valg med hensyn til sin krop, partner og seksualitet.

I en nordisk rapport fra 2019 om professionelles erfaringer med unge, der er engageret i 'transaktionel sex' var der fremdeles relativt stor enighed om, at sugardating/byttedating var en form for (gråzone)prostitution,² hvor en af de interviewede for eksempel citeres for at sige (Bjønness & Jensen 2019:41):

Inogle af de rådgivningssessioner, jeg har haft, har der været nogle piger eller kvinder, som har haft det rigtig, rigtig dårligt over det, de lavede. De ville have mig til at finde ud af, hvilke mulige konsekvenser sugardating kunne have, hvor jeg blev nødt til at fortælle dem, at det, de rent faktisk gjorde, er escortprostitution.

I det projekt om sugardating/byttedating blandt marginaliserede unge i Danmark, som denne artikel baseres på, er det dog som om, der er sket en ændring i de professionelles tilgang, og at mange nu er usikre på, om det giver mening at kategorisere sugardating/byttedating som en form for (gråzone) prostitution. Fra at tale om, at vi i Danmark skal forebygge prostitution og

² Bjønness & Jensen 2019.

prostitutionslignende relationer blandt unge, er fokus nu på de unges seksualitet og grænser, som for eksempel på RedenUng's hjemmeside (2022), hvor der ligger et materiale til lærere, der hedder 'gråzoner':

Gråzoner er et GRATIS undervisningsmateriale, der giver dig mulighed for at støtte elever med at sætte grænser og tage personlig stilling ift. seksuelle gråzoner, som f.eks. sugardating, prostitution og digital sexmobning.

Jeg tror ikke, at det tidligere ville have været muligt at betegne unges 'prostitution' som en seksuel gråzone, og formuleringen indikerer således en ændring i tilgangen til byttedating i de institutioner, der arbejder med unge byttedatere. Denne ændring er i tråd med min fornemmelse efter at have arbejdet med prostitution og 'prostitutionslignende relationer' i mere end 20 år; at både den offentlige og den faglige diskurs har ændret karakter fra tidligere at beskrive unges bytte af sex for kompensation som et socialt problem til at beskrive det som et spørgsmål om unges individuelle seksuelle grænser.³ En medarbejder, vi interviewede på et tilbud til unge, formulerer det sådan:

Det bliver jo først problematisk, når den unge i princippet selv synes det, fordi der er jo hele tiden det der med, hvornår er man ung og eksperimenterende? Det (prostitution, red.) har jo altid eksisteret, og det skal også blive ved med at gøre, men hvornår er det, at det går over og bliver noget andet?

Tendensen er, at de sociale tilbud, som arbejder med unges salg og bytte af sex tilsyneladende indtager en mere liberal tilgang til salg og bytte af sex end tidligere. Det er grund til at diskutere konsekvenserne af, at de nu taler mere om individuelle grænser end om magt og social ulighed. Hvilke dynamikker skaber dette nye fokus, og hvordan påvirker det forskellige grupper af unge?

For at nærme mig dette spørgsmål tager jeg i denne artikel udgangspunkt i unges narrativer om deres motiver for at byttedate, samt om hvorvidt de oplever, at byttedating lever op til de forestillinger, de havde om udbyttet af denne type relationer. De unges erfaringer analyseres endvidere i lyset af det, de fortæller om egen opvækst, for på den måde at undersøge, om der er mønstre i, hvilke 'typer' af unge der fortæller om problemer. Ved at anvende Pierre Bourdieu's (1995) begreber om dominans og kapital, samt begrebet 'unrecognized cultural currency' (ikke-ankendt kulturel valuta, IAKV), som Lo (2015) introducerer for at supplere Bourdieu, viser artiklen, at selv om byttedating i en periode kan

³ Dahl & Østergaards (2021) data indikerer ydermere, at der blandt danske unge er en stigende accept af byttedating.

opleves som givende for mange af de unge, giver den ikke en social kapital, som er brugbar på længere sigt. For mange virker den derimod som en forstærker af de udfordringer de havde i forvejen.

Metode

Artiklen bygger på interviews med 60 unge (18-30 år, gennemsnitsalderen på interviewtidspunktet var 24,9 år), der alle har erfaring med byttedating, samt med 15 professionelle, der arbejder med sårbare unge.⁴

De interviewede unge kommer fra alle dele af landet og har meget forskellig baggrund, etnicitet og seksuel identitet. Der er 6 mænd, heraf 5 bøsser, og 1 heteroseksuel, 2 lesbiske kvinder, 10 biseksuelle, samt 2 transpersoner. 9 har anden etnisk baggrund end dansk, resten er heteroseksuelle kvinder med dansk baggrund. Vi har talt med de unge om positive og negative forhold og erfaringer vedrørende bytte af intimitet eller sex for materielle og immaterielle goder og om deres familiebaggrund, opvækst, skoletid, sundhed, kæresterelationer og datingliv. Temaer er også, hvordan de unge skelner mellem almindelig dating, sugardating/byttedating og prostitution, stigma og fordømmelse, relationer til voksne – forældre, lærere, pædagoger og læger, og erfaringer med forskellige former for sociale hjælpetilbud.

Der har været nogle begrænsninger med hensyn til rekruttering af unge, blandt andet corona, og der vil således være nogle skævheder i forhold til repræsentativitet. Overordnet er det dog lykkedes os at få en meget forskelligartet gruppe unge i tale, der giver projektet en nuanceret forståelse af byttedating som fænomen i Danmark.

I denne artikel har jeg valgt at udelade de unges mænds erfaringer, da disse på en række måder adskiller sig fra de unges kvinders. Ydermere har tidligere forskning og praksis, som jeg sammenligner med i artiklen, nærmest udelukkende haft fokus på kvinders erfaringer. De unges mænds erfaringer er delvis beskrevet i Bjønness et al (2022:44-45), og vil blive yderligere udfoldet i en kommende artikel.

Interviews er fortrinsvis foretaget ansigt til ansigt af projektets forskere, men nogle er, af hensyn til de unges ønske om anonymitet eller deres sårbare situation, også foretaget af peers eller ansatte i de sociale tilbud.

De unges materielle og immaterielle motiver for at udveksle

De unge har meget forskellige motiver for at udveksle sex eller intimitet. Én motivation går dog, med enkelte undtagelser, igen: Det handler om penge.

⁴ Tak til Velux-fondens HUM-praksis program for finansiering og til forskerkolleger Christian Groes og Marie Bræmer.

Der eksisterer dog også sideløbende andre motiver, som gaver, middage, rejser, transport, rusmidler, hotelophold samt opmærksomhed og spænding.

Økonomiske motiver

Mange af de unge befinder sig i en svær økonomisk situation: De er arbejdsløse, hjemløse eller har behov for penge til at betale for rusmidler. Miriam (22) beskriver fx behov for penge til hash og fortæller, at hun og hendes veninde som 13-14-årige fandt ældre mænd på datingsider for at skaffe det: ”Jeg tænkte helt sikkert, at der er hash her, så det er lykken. Uanset om jeg så skal gøre noget, jeg ikke vil, så er det bare her, jeg skal hen.”

De fleste fortæller dog, at det handler om at slippe for økonomiske bekymringer og om at skaffe penge til hverdagsting, som husleje, mad, tøj og måske en tur i biografen. Sine (25) fortæller, hvordan hun blev inspireret til at tjene nogle ”hurtige penge”:

Efter Fie Laursen lavede det her opslag og fortalte om det (sugardating, red), så tænkte jeg, jeg kunne da egentlig godt se mig selv i det her, plus at jeg kunne da også godt bruge noget økonomisk hjælp. Fordi jeg tænkte, okay, jamen hvis jeg vitterligt kan finde nogen, der ikke er for klamme, så kan jeg da lige hurtigt tjene nogle penge.

Pengene ansues således af nogle unge som nødvendige i en decideret økonomisk nødsituation eller for at skaffe rusmidler, mens de af andre betragtes mere som et økonomisk supplement, som giver mulighed for at betale regninger, slippe at tage SU-lån eller som adgang til de materielle goder andre har.

Økonomiske motiver står dog sjældent alene og kombineres, som vi skal se i det følgende, for mange med mere immaterielle motiver, som for eksempel et ønske om spænding, bekræftelse eller kontrol.

Søgen efter bekræftelse, opmærksomhed og spænding

Mange beskriver deres byttedating som et forsøg på at opnå en type anerkendelse, som de føler, de har manglet i deres liv. Nadja (22) forklarer, at hun troede, at byttedating ville kunne give hende noget positiv opmærksomhed og en følelse af værdi:

Jeg tror også jeg startede med at gøre det, fordi at jeg altid har fået at vide, at jeg ikke duede til noget (...) jeg har altid fået at vide af min kæreste, jeg var en eller anden billig so, og at jeg ikke duer til noget, og det eneste jeg er god til, det er at give et blowjob

og kneppe. Så jeg tror, det er derfor, jeg startede med at gøre det, for jeg tænkte: "Nå men det er jeg god til, så prøver jeg det".

Andre, som Malou (29), knytter også motivet for at byttedate til mangel på anerkendelse: "Jeg ved godt, hvorfor jeg har brug for det. Det er, fordi jeg har brug for bekræftelsen. Jeg har brug for at være noget og vide, at det er jeg fandeme god til."

Motivet om anerkendelse ligger ofte både til grund for at starte med, men også for at fortsætte med, at byttedate. Betina (23) kan fx godt lide, når hendes sugardaddies fortæller, at hun har en flot krop: "Jamen altså jeg synes, det er sjovt, så jeg gør det ikke kun for pengene, men fordi jeg synes, ud over det økonomiske, at så får jeg også komplimenter for min krop, og det har jeg jo aldrig fået."

Ud over at pengene trækker, og at de unge søger opmærksomhed og anerkendelse, repræsenterer byttedating for nogle et slags oprør; en måde at udfordre og udforske grænser, både egne seksuelle grænser og samfundets normer for respektabel kvindelig seksualitet (Skeggs 1997). Sofie (26) fortæller: "Jeg plejer at sige, jamen det her er lidt forbudt og beskidt – derfor er det spændende." Flere, som Anne (24), snakker om en "indre vildskab", og om at søge den tilfredsstillelse og det kick, de ellers kun har oplevet ved at bruge rusmidler, i byttedating:

Nu har jeg selv taget coke og amfetamin, det [at byttedate] er ligesom at have været pissefuld en aften og bare haft det for grineren, altså virkelig hygget sig, eller lige taget en bane eller taget noget amfetamin eller lige taget noget "Emma" [MDMA].

Sammenfattende oplever de unge, at de har manglet noget, som de tror, at andre unge har, som penge, bekræftelse eller spænding, som de håber, at byttedating vil kunne levere. I det følgende diskuteres, hvorvidt og hvordan de unge oplever at få det ud af byttedating, som de håbede.

Bekræftelse, samtaler, rollespil, kontrol og kick

Flere af de unge får, i hvert tilfælde midlertidigt, opfyldt forventningen om, at byttedating vil give dem en følelse af at have værdi. Pengene i sig selv kan give dem en sådan følelse. Betina (24) fortæller, hvordan det følte pludselig at få råd til dyre mærkevarer:

Så fik man lige pludselig råd til de tasker, som alle ens venner også havde, og så er man ikke udenfor. Eller man fik råd til alle de tasker, som de kendte mennesker, man ser, har, og som har alle de ting her. Og som bloggere har, og så var man lige pludselig hip.

Det, at få råd til det samme som andre, giver Betina en følelse af at 'være med'. På spørgsmålet om hvorfor hun fortsætter med at byttedate, svarer Anne (24), at hun rigtig godt kan lide følelsen af at blive set:

Altså jeg kan godt lide den datingmåde, det der med at blive opvartet og blive set... Det er derfor jeg gør det (...) der er nogen der faktisk gider at betale penge for at være i mit selskab. Det synes jeg da er helt fantastisk agtigt ik.

En del af kvinderne taler også om, at de ældre mænd er mere spændende og omsorgsfulde end deres jævnaldrende. Freja (22) forklarer, at hun får: "Voksen kontakt (...) Nogle af dem begyndte sådan at spørge til, hvordan det gik med lektierne, og hvordan jeg havde haft det." Malou (29) fortæller også, at hun særligt i starten fik komplimenter, som gav hende en efterstræbt følelse af værdi: "Altså jeg følte mig jo nærmest som sådan en dronning ikke osse? Jeg kunne bare det shit ... altså jeg kunne bare forføre dem."

Flere af kvinderne fortæller, at byttedating for dem ikke handler så meget om sex, men mere om følelsen af at opleve noget spændende. Galina (28) uddyber: "Jeg vil bare gerne opleve noget (...) jeg får lov til at føle mig kvindelig uden at skulle have dårlig samvittighed for at tage imod en drink." Enkelte, som Liv (28), erfarer endvidere, at det har været meget lærerigt at møde folk fra alle samfundslag, og at det har lært hende at tilpasse sig meget hurtigt.

Andre fortæller derudover, at byttedating giver mulighed for at eksperimentere med nye former for identitet. Miriam (22) fortæller, at hun skaber sig et alias, og at det pirrer hende:

Det var forbudt og det var forkert, og nu var mit liv lidt ligesom en film, og nu skulle jeg hedde Monique, og jeg skulle have hæle på og min makeup og ... jeg var lidt instruktør omkring det på en eller anden måde.

Miriam oplever altså i byttedating, at nogen vil betale for at være sammen med hende, og det giver en følelse af magt. Det samme har Michala (22) erfaret, og hun knytter bl.a. denne følelse til, at aftalerne er relativt klare:

Altså jeg kan rigtig godt lide det der økonomiske, jeg får ud af det, fordi det gør, at jeg ikke lever så stramt. Det gør, at jeg rent faktisk kan have det fedt. Og så kan jeg godt lide den her form for magt. Altså jeg er slet ikke dominerende, men jeg elsker bare, at jeg kan sige, jamen det skal være sådan og sådan, og så retter de [mændene] sig efter det.

Flere unge erfarer ydermere, at det, at udfordre egne grænser i byttedating, giver et kick, som flere sammenligner det med at tage amfetamin eller MDMA, som Anne (24):

Nogle gange så har man det som om der er nogle der har puttet noget sjovt noget ned i min drink... Så får man sådan et adrenalinsus, eller hvis jeg bare du ved kommer ind til nogen, og jeg kan se, der ligger nogle penge som han er sådan; 'det er til dig', agtig. Så ligger der 3000 i kontanter, og så er alt ligesom okay ik – altså det flytter grænser.

På lignende vis oplever Malou (29) en rus i byttedating som den, hun tidligere oplevede, da hun skar i sig selv: ”Det gav et kick. Det gav helt vildt meget et kick. Det kan næsten sammenlignes med, når jeg skar i mig selv faktisk”.

Opvækstbetingelser og mangelfølelse

De empiriske nedslag ovenfor viser et mønster: En langt overvejende del af de unge pointerer, at pengene er vigtige, men samtidigt at det, vi kalder immaterielt udbytte; bekræftelse, beruselse eller kontrol, også er væsentligt. De unge, der byttedater, mangler altså ikke bare penge, men oplever også, at de mangler en række andre ting i deres liv. Om denne følelse af mangel afspejler fakta, eller mere en idylliseret forestilling om, hvad andre har, er ikke muligt at undersøge. Det, der er muligt at udforske, er dog, hvordan de unge selv etablerer sammenhænge mellem egen social baggrund, den mangelfølelse som gør, at de opsøger byttedating og de erfaringer, de gør sig.

Det er meget varierende, hvor meget de unge ønsker at fortælle om fortiden. Flere af dem, som ikke selv betragter deres byttedating som problematisk, har haft mindre lyst til at fortælle om deres baggrund, mens de unge, som oplever problemer, oftest har etableret tydelige linjer mellem egen baggrund og deres aktuelle situation, herunder byttedating. Mange af disse unge fortæller, at der

har været ustabilitet i deres barndom, i form af forældres psykiske sygdom, problematiske rusmiddelbrug, vold, eller seksuelle krænkelser, og ca. én fjerdedel af de unge har været anbragt på institution, i plejefamilier eller hos familiemedlemmer i kortere eller længere perioder på grund af de nævnte problemer.⁵

En gennemgående tendens er også, at skilsmisser og mange skoleskift har skabt en følelse af utryghed og manglende tilknytning, og det er meget almindeligt, at de unge har følt sig anderledes eller er blevet mobbet i deres skoletid. Liv (28) fortæller for eksempel:

Jeg er intelligent nok, men jeg har altid haft det svært derhjemme, og jeg har aldrig rigtigt haft særlig meget struktur og nogen særlig gode rammer. Og lige så snart jeg kom i puberteten, der blev jeg også meget indadvendt; Meget, meget vred ung pige. Til sidst tror jeg lidt både skolen og mine forældre og alle, de gav lidt op på mig (...) Jeg var sådan ude og ryge cigaretter hele tiden og stjal vodka, som jeg stod og drak på skolernes toiletter og sådan noget ... Og holdt vilde fester, altså jeg var altid til fest i weekenden, og jeg fjernede mig mere og mere fra mine jævnaldrende klassekammerater og sådan noget ikke? Altså sådan; fik en kæreste da jeg var 14, tror jeg, som var 18 på det tidspunkt, og det er alligevel en ret stor forskel, særligt i den alder ikke? Og han tog stoffer og festede rigtig meget og havde en ... Han var kriminel og sådan noget ikke?

Mange beskriver, som Liv, det ikke at blive set, eller det at blive mobbet, som en baggrund for, at de søger væk fra skolen og hen til andre unge, som har nogle af de samme erfaringer som dem selv. Særlig nogle af de unge, som har anden etnisk baggrund end dansk eller en anden kønsidentitet end heteroseksuel, fortæller, at det har været svært, og at de har søgt væk fra både lokalmiljø og familie relativt tidligt.

En del fortæller, at deres forældre har haft det så dårligt, fysisk eller oftest psykisk, at de selv (for) tidligt er blevet omsorgspersoner, både for sig selv, for søskende og for forældre. Cassandra (27) fortæller om at komme fra en familie, hvor hun selv tidligt blev den voksne, og at ”der har ikke været sådan rigtig fokus på at give mig hjælp (...) Min mor har været meget syg med sin ryg. Og det har så også gjort, at jeg lidt har været mor for mange af mine søskende.”

⁵ Målet for det projekt, som denne artikel baseres på, var at kigge på unges erfaringer i lyset af køn, seksualitet, klasse og etnicitet. Der er stærke indikationer på, at de unge med anden etnicitet end dansk oplever endda større udsathed i byttedating end de danske, og på at udsathed og sårbarheden forstærkes, når den unge både har anden etnisk baggrund og er i LBGT+ gruppen.

En kvantitativ kortlægning af de 18-30-årige sugardatere/byttedatere (Dahl & Østergaard 2021) viser den samme tydelige tendens: Relativt flere af de unge, der har erfaring med byttedating end andre danske unge, kommer fra familier, der har haft udfordringer, og unge, der fx har økonomiske bekymringer, lav uddannelse eller kontakt med psykiatrien, har oftere end andre unge udvekslet intimitet for materielle goder. 30% af de kvinder, der har udvekslet intimitet, har mindst to psykiske lidelser, 32% af kvindelige byttedatere har brugt hash eller andre illegale rusmidler den seneste måned, 10% af kvindelige byttedatere har oplevet overgreb før de fyldte 13 år, og 35% har efter (ibid.).

Overordnet indikerer både de kvantitative og de kvalitative resultater altså, at en stor del af de unge, der byttedater, og ikke mindst dem, der oplever problemer i byttedating, har forskellige former for udfordringer mht. både økonomisk og social kapital, og i den forstand kan de betragtes som en underordnet eller domineret gruppe.

I det følgende vil jeg trække på Pierre Bourdieus (1995) analytiske begreber kapital og dominans. Bourdieu er dog blevet kritiseret for ikke at have et særligt blik for den agens, som de underordnede i samfundet udviser, så jeg supplerer med Lo's (2015) videretænkning af Bourdieu's begreb om valuta og vekselkurs med begrebet "unrecognized cultural currency" (ikke anerkendt kulturel valuta, IAKV), for at diskutere mulige konsekvenser af de seneste diskursive ændringer for de mest udsatte unge, og også, som jeg vil beskrive i det følgende, for at forstå, hvorfor de oplevede goder ved byttedating er så flygtige. Lo beskriver IAKV på følgende måde:

Viden, uformel knowhow eller kulturelle former, der ikke anerkendes som værdifulde af gatekeeperne i et givet felt, men som kan bruges til at opnå ressourcer eller facilitere praksisser, der er nyttige for de dominerede.

En sådan IAKV kunne være den erotiske kapital, som en del af de unge taler om - *det*, som de har, som mænd er villige til at betale for, og som gør, at de opnår både økonomiske fordele og en følelse af værdi. Denne form for kapital har tidligere ikke været anerkendt af for eksempel de ansatte i hjælpetilbud til sex-sælgere, og at anvende denne form for kapital for eksempel for at tjene penge, har været anset som et socialt problem (Bjønness 2012). Spørgsmålet er, om dette er ved at ændre sig, og om det sociale system er ved at anerkende værdien af en sådan kapital. Og i så fald, hvilken betydning kan det få for de mest udsatte og sårbare unge?

Argumenter, der søger at legitimere sugardating/byttedating handler ofte om frihed (Henriksen 2017; Kristiansen 2019): De unge skal føle sig frie til at udforske sin seksualitet (herunder sin seksuelle kapital) på de måder, de ønsker

(og så længe de passer på sig selv), og samfundet skal være åbent og fordomsfrit, og kun gribe ind i det øjeblik, de unge oplever problemer. Det springende punkt ud fra denne logik er således, hvordan de unge selv oplever balancen mellem byttedating som en arena for ligestillede seksuelle eksperimenter og givende samvær, og de mekanismer i forhold til køn, klasse og alder, der gør, at de kan komme i problemer og få deres grænser overskredet.

Kontrollen og følelsen af værdi er svær at fastholde

Den følelse af anerkendelse, kontrol og værdi, som ovenfor blev beskrevet af de unge, viser sig svær at fastholde over tid. Mange erfarer, at relationen i sidste ende kommer til at handle om sex - hvor det er manden, der bestemmer. Mie (27) beskriver, hvordan det, at hun fik penge for noget, hun godt kunne lide; tage på hotel, i biografen, på restaurant, i begyndelsen gav hende en følelse af magt:

Ej, jeg har magten. Jeg bliver betalt for at gøre noget, jeg er vild med, og det er en kendt person. Han vil have mig. Problemet er bare, når det så udvikler sig, og han kun vil have sex til sidst, så føles det, som om han tager det hele fra dig på én gang. River plasteret af.

Følelsen af magt var kortvarig for Mie, hvilket afspejler en generel tendens til, at de unges udbytte efterhånden bliver mindre tilfredsstillende, og at mange, også de som er grænsesøgende, føler, at deres grænser overskrides.

En række unge fortæller om, hvordan grænser, for eksempel i forhold til mødested, og hvad der udveksles, kan være svære at fastholde, og at de ender med at gøre ting, der ikke er aftalt, eller som de ikke ønskede. Det kan være, at sugardaddy presser på for at få en anden type ydelse end det, der er aftalt, at han lokker med, at de kan få flere penge, hvis de gør noget bestemt, eller at han truer med ikke at betale, hvis de ikke vil give en bestemt ydelse.

Nogle unge fortæller, at de giver efter for pres fra sugardaddies, fordi de ikke kan mærke, hvor grænserne er, eller at de er uvante med at mærke efter. Andre siger, at de ikke tør sige fra. Sarah (29) fortæller, at hun siger nej igen og igen, men: "Til sidst giver jeg efter, fordi jeg bliver bange. Jeg bliver bange for, at de forlader mig, eller at de bliver voldelige og aggressive, hvilket jeg har oplevet flere gange. Så jeg giver efter og lader dem." Sarah opgiver altså at fastholde sin grænse, fordi hun er bange for vold, eller for at blive forladt.

For andre er det tanken om pengene, der får dem til at gøre noget, de egentlig ikke havde lyst til. Sandra (21) oplevede en rus, da hun stod med pengene i hånden: "Det gav egentlig sådan lidt et rush, på en eller anden måde, eller sådan

lidt et kick. Og så tænkte jeg, at det var lidt vildt, og det kunne jeg egentlig godt gøre igen”. Så Sandra fortsætter med at byttedate, og føler i starten en vis glæde ved de fine hoteller og middage. Dette ændrer sig dog ret hurtigt, og relationen kommer til at handle udelukkende om sex:

Det føltes, som om man blev nedværdiget, at man blev til en ting. Lige pludselig var man ikke hende den fine, nu var man hende, der var sexet og fræk. Helst skulle se så luderagtig ud som overhovedet muligt, altså du skulle ligne en prostitueret (...) De begyndte at skrive sexfantasier til en: Kunne du ikke tænke dig at lave det her med mig? Jeg kan give så meget for det. Problemet var, at når jeg så begyndte at sige fra over for C (hendes 'kæreste', som var hendes daddy, red.) og sige, at jeg kan ikke have sex med dem (de mænd, 'kæresten' solgte hende til, red.), hvor det kun er sex, så begyndte han at lænke mig og tvinge mig til det. Så mine grænser de blev mere og mere overskredet, følte jeg. Og det er også derfor det blev tydeligere og tydeligere for mig, at det her det var langt ude. Helt vildt langt ude.

Mange af kvinderne fortæller om denne type glidebane og at byttedating medfører grænseoverskridelser og nogle gange overgreb, selv når de i udgangspunktet følte en form for kontrol eller magt. De fleste oplever således over tid, at byttedatingrelationen ikke gav dem det, de ønskede,⁶ og det interessante er, at mange peger tilbage på opvæksten, når de prøver at forklare grænseoverskridelserne: ”Jeg tror på en eller anden måde, jeg har haft nogle grænser, der har været nedbrudt” (Anne-Mette 24). Mange forklarer det, at de har problemer med at overholde egne grænser i byttedating, med, at de er blevet overset og ladet alene med deres problemer i opvæksten, og haft for stort ansvar derhjemme, for eksempel for psykisk syge forældre.

Diskussion og konklusion

Vi har set, at de unge starter i byttedating, fordi de mangler materielle ting som penge og rusmidler, men ikke mindst fordi de savner omsorg og opmærksomhed. Både de kvantitative undersøgelser (Dahl & Østergaard 2021) og de kvalitative interviews viser således tydelige mønstre: Unge, der udveksler sex og intimitet for materielle og immaterielle goder, er mere udsatte end andre unge, og de unge, der er mest udsatte og sårbare, fortæller om en større tilbøjelighed til at date for immaterielle goder som opmærksomhed og anerkendelse, og også om flere

⁶ En mindre gruppe fortæller, at de ikke har oplevet problemer i forhold til grænsesætning, hvilket de forklarer med, at de har tilegnet sig nogle kompetencer gennem en hård opvækst, der gør dem i stand til at opretholde grænser.

grænseoverskridelser og overgreb end de, der har haft en mindre udsat opvækst. Selv de unge, der oplever, at de kortvarigt får noget ud af at byttedate, fortæller om skader, bekymring og stigma på længere sigt, og at de altså ikke i byttedating erhverver sig former for valuta, der kan bruges konstruktivt fremadrettet.

Spørgsmålet er så, hvad samfundet, herunder professionelle, kan stille op med denne viden. Hvis vi som samfund, hvilket noget tyder på, mener, at sugardating/byttedating er mere acceptabelt for unge end sex-salg, hvad er så argumentet herfor? Pierre Bourdieus begreber giver en brugbar analytisk ramme for at diskutere dette.

Bourdieu hævder, at der er noget ved klassefordeling, der er objektivt, og at det altså ikke er tilfældigt, at nogle føler, de mangler noget, som andre har. Men, ifølge Bourdieu, tilpasser mennesker deres subjektive aspirationer og udvikler en 'smag' for det, der ser muligt ud for dem (Bourdieu 1995), for på den måde at kunne tilegne sig kapital. Hvis vi i denne optik forstår byttedating som et forsøg fra de marginaliserede unge på at bruge den kapital, der er tilgængelig for dem; erotisk kapital, som en form for IAKV (LO 2015), til at opnå en type erfaring eller følelse, som kan konverteres til brugbar kapital, er spørgsmålet så, om det lykkes.

Ud fra hvad de unge fortæller om grænseoverskridelser, vold og stigma, mener jeg, at der for de fleste unge er tale om en type kapital, der ikke kan konverteres. Snarere tvært imod fortæller mange, at byttedating har forstærket nogle af de udfordringer, de havde i forvejen. De angrer, fordømmer sig selv og det, de har gjort, og er bekymrede for, hvordan familie, fremtidige kærester og arbejdsgivere vil håndtere en eventuel viden om, at de har byttedatet. Så selv om deres krop og det samvær, de giver, kortvarigt kan fungere som en type IAKV, er der i vores materiale ikke mange, som oplever, at denne form for kapital kan konverteres til noget af værdi på længere sigt.

Jeg ser dette som et eksempel på det, som Bourdieu skriver omkring dominansforhold, hvor han netop pointerer, at smagsbedømmelse altid indgår, og at selv om, som Lo (2015) påpeger, der kan være rum for at introducere IAKV, og opnå små, ofte midlertidige goder, er det meget svært at undgå, at IAKV over tid enten bliver afvist af de dominerende eller omformuleret til at passe ind i deres smag, og dermed institutionaliseret: Lo skriver (2015:127) 'These advantages rarely transfer beyond the boundaries of this niche market.' Mit argument er altså, at selv om mange unge byttedatere opnår midlertidig tilfredsstillelse, og også forståelse for denne fra professionelle, så er det ikke en type kapital, som kan konverteres, snarere tvært imod.

Det, som giver anledning til refleksion, er, at disse erfaringer dokumenteres samtidigt med, at der tilsyneladende er en samfundsmæssig tendens til at byttedating, både blandt unge (Dahl og Østergaard 2021) og blandt

professionelle, i øgende grad betragtes som legitimt, så længe de unge får hjælp til at passe på egne grænser.

Ved første øjekast kan legitimeringen af byttedating måske se ud som et skridt på vejen mod mindre stigma. Jeg mener dog ikke, vore interviews med 60 byttedatere kan bruges til at understøtte en sådan tese. Ved først og fremmest at fokusere på den enkelte unges egne seksuelle grænser, fjernes fokus fra det strukturelle niveau, og fra de mekanismer, der gør, at det fx opleves som nødvendigt for de unge at være så opmærksomme på grænser i byttedating og på den potentielle risiko, der er. De bevæger sig i et felt, hvor der er store forskelle med hensyn til køn, økonomi og alder, og hvor de ikke, mener jeg, har magt til at introducere en IAKV, som på sigt giver dem bedre livsmuligheder. Snarere tværtimod: De fleste af de unge føler, at byttedating, selv om dette gav en midlertidig tilfredsstillelse, over tid blot forstærker de udfordringer, de oplevede i forvejen, herunder stigma og manglende selvværd. Jeg lægger mig således på linje med Nayar (2017:11), som hævder, at sugardating/byttedating ganske rigtigt skaber et muligt rum for at omdefinere kvinders brug af intimitet, men at det sker på bekostning af blandt andet kvindelige sex-arbejdere, dem der gør det på den 'forkerte måde', og dermed forstærker distinktionen mellem 'god' og 'dårlig' brug af seksualitet. På den måde tilsløres, at det handler om nogle økonomiske og kønnede mønstre, som måske giver en følelse af frihed til nogle, men som på længere sigt forstærker social ulighed. Disse mønstre er væsentlige for professionelle at være opmærksomme på, hvis de vil gøre en forskel for unge med erfaring med byttedating.

**Jeanett Bjonness, ph.d., lektor, Center for rusmiddelforskning,
Psykologisk Institut, Aarhus Universitet**

Referencer

- Bjønness, J. (2008). Sociale tiltag som vidensproducent: Om sociale tiltag og erfaringsbaseret viden på prostitutionsfeltet i Danmark efter 1990. I Holmström, C. & Skilbrei, M-L. (ed). *Prostitution i Norden*. www.norden.org.
- Bjønness, J. (2012). Between Emotional Politics and Biased Practices—Prostitution Policies, Social Work, and Women Selling Sexual Services in Denmark. *Sex Res Soc Policy* 9, 192–202 (2012).
- Bjønness, J. (2015). Narratives About Necessity—Constructions of Motherhood Among Drug Using Sex-Sellers in Denmark. *Substance Use & Misuse*, 50(6) 783-793.
- Bjønness, J. & Jensen, M.B. (2019). Denmark: Young people engaged in transactional sex – taking stock of current knowledge and social initiatives in the field. I Holmström, C. et al: *Young people, Vulnerabilities, and Prostitution/ Sex for Compensation in the Nordic Countries*. TemaNord: 546.
- Bjønness, J., Bræmer, M. & Groes, C. (2022). *Byttedating i Danmark*. Slutrapport fra forsknings- og udviklingsprojektet ”Sugardating blandt marginaliserede unge”. Fællestrykkeriet: Århus.
- Bourdieu, P. (1995). *Distinktionen. En sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Pax: Oslo.
- Christensen, D. (2003). *Unge og prostitution – et overset problem*. København: Pro-Centret.
- Dahl, K.M. & S.V. Østergaard (2021). *Unge udveksling af intimitet for materielle goder – et kvantitativt studie*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Helweg-Larsen, K. & H.B. Larsen (2002). *Unge trivsel år 2002 – en undersøgelse med fokus på seksuelle overgreb i barndommen*. København: Statens Institut for Folkesundhed.
- Henriksen, T.D. (2017). Sugardating er frihed i højeste potens. *Information*, 03.11.2017. Set: <https://www.information.dk/debat/2017/11/sugardating-frihed-hoejeste-potens> (15.03.2021).
- Holmström, C. & M.L. Skilbrei (2016). *Prostitution Policy in the Nordic Region*. Ambiguous Sympathies. London: Ashgate.
- Johnson, N. & A. Murakami (2017). Hvorfor er hun sådan? Hvorfor er hun så vred? Ingen spurgte mig... I: Center for Alternativ Samfundsanalyse og Analyse og Tal, *Social Årsrapport 2017*.

Kristiansen, I. (2019). *A practical way to have a sex life. Between the Rationality of Sex Work and the Authenticity of Romance A critical discourse analysis of the affective practice of sugar dating in Norway*. Master thesis. Faculty of Humanities University of Oslo.

Lo, M.C.M. (2015). Conceptualizing 'unrecognized cultural currency': Bourdieu and everyday resistance among the dominated." *Theory and society*, 44 (2):125-152.

Nayar, K.I. (2017). Sweetening the deal: Dating for compensation in the digital age. *Journal of Gender Studies*, 26(3):335-346.

Pedersen, W. & K. Hegna (2003). Children and adolescents who sell sex: a community study. *Social Science & Medicine*, 56:135–147.

RedenUng (2022). <https://redenung.dk/graazoner> set 20.6.2022.

SIO (2022). <https://www.s-i-o.dk/sexarbejde-i-danmark/> set 4.7.2022

Skeggs, B. (1997). *Formations of class and gender*. London: Sage.

Spanger, M. (2008). Socialpolitiske tiltag og feministisk gennemslagskraft? Trafficing som policyfelt i Danmark. I Holmström, C. & Skilbrei, M-L. (ed). *Prostitution i Norden*. www.norden.org.

Stoebenau, K., Heise, L., Wamoyi, J. & N. Bobrova (2016). Revisiting the understanding of "transactional sex" in sub-Saharan Africa: A review and synthesis of the literature. *Social Science & Medicine*, 168:186-197.

Svedin, C-G. & G. Priebe (2004). *Ungdomars sexualitet – attityder och erfarenheter*. Avsnitt: Sexuell exploatering. Att sälja sex mot ersättning/pengar. SOU 2004:71, Bilaga 3. Stockholm: Ministry of Health and Social Affairs, Government of Sweden.